

T. TÖRÖK JÓZSEF

gyógyszerész urnak Budapestén.
Több mint 8 év óta vándorló községekben szedve-
dek. És pedig rendszerint kétszer, egymint: január-
és ápril hónapokban, igen ritkán júniusban is. Ez idő-
táiban karjaim és lábaim izmaiban borzasztó kínokat
szedvelek. E fájdalom enyhítésére házi és orvosok
által rendelt számtalan szereket kisértettem meg!
Mintán valamennyi szert siker nélkül igénybe vettem,
utolsó menedékem lett az ön által ajánlt kettős erejű

Hála az égnek, hogy ezt cselekedtem; mert mióta
e községyásznat utasítás szerint a fájdalom szere-
ket alkalmaztam, ismét képesítve vagyok hivatásomnak
mint tanító, mulasztás nélkül megfelelni.
A szenvedő emberiség érdekében vélek cselekedni,
midőn a községyásznat szenvedőknek a kettős erejű angol
községyásznat a legjobban ajánlom. Tanítói állás-
om, valamint sokak előtt ismeretes nevem ké-
ségeit nyújthatnak, hogy csakis a szenvedő emberiség
érdekei ösztönözték erre. Maradtam hazánál tisztelttel
Büd-Szt-Mihály, 1876. január 29.
4206 Lakatos Károly M., reform. tanító.

Alteti sérvben szenvedőknek

a sérvkecs Sturzeneger G.-től Herisauban (Schweizban)
a legjobban ajánlatik. Semmiféle káros anyagokat nem
tartalmaz, és még egészen régi sérvet, valamint méh-
sérveket is a legtöbb esetben teljesen gyógyít. Kapható
5 márkáért, nagy tételekben, használati utasítással és
meglepi bizonyítványokkal, szintegy magánál Sturzeneger
G.-nél, valamint a következő raktárakban: Bécs: Weis-
gyógyszert, a szerzeshez, Tuchlauben, 27. Budapest: For-
mágyi gyógyszert, a bold. szűzhez, Temesvár: Terezy
gyógyszert, a segítő szűzhez, Zágráb: Mitlbach Zs. gyógyt.
Bizonyítvány: Tíz évig szenvedék sérvben, mely három
év óta annyira kilépett, hogy a súlyos fájdalom miatt
alig bírtam dolgozni. Néhány tégelyvel használtam, uta-
sítás szerint, az ön sérvkecséből, s most teljesen egész-
séges vagyok. Ivry le temple, Páris mellett, 1876. május
3-án. 4009 Euv Ferencz Antal.

D'ique francia hajfestéke!

E festék az eddig feltaláltak között a legjobbnak bí-
zonyult, a mennyiben vele a haj természetesen fekete, vagy
barnára festhető, mely szín a festés után azonnal áll. Előnye
tovább, hogy egyenlő behatás 3 hónapig tart és a
10, megvárás után nem fest semmiféle fehér- vagy
sárga színű. Egy adag, melynek ára 4 frt, tartart egy évig, 1/2
adag 3 frt. Postán küldve 20 krajt több.
Egyenlő kapható: Budapest Ferenciek
bányája I. lépcső, I. emelet 3. ajtó.

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiadá-
sában Budapestén (IV. egyetem-
utca 4. sz.) megjelent és minden
könyvtárban kapható:
FUTRI KATA.
Helm Klementina
műve után magyarította
EMILIA.
Ára képes borítékba köté
1 frt 20 kr.

Farsangi szükségletek KERTÉSZ TÖRÖK-nél

Budapestén, Dorottya-utca 2. sz.
Uj Párisi ball
legyenek 3-
40 frig, gyögy-
vár legerők 22
-43 frig, dízes
cotillon-re-
dek meztala 18 kr. 7 frig,
borítékok 100 darab finom co-
tillon-rendel 40-60 frig,
minden kedvelt cotillon-dí-
r-k, puflakok stvegl, tu-
craja frt 1-4.50, öltönyai
frt 10-15.
Finom Domino-dízeskártya-
atlasz, selyemből 40 kr. frt
1.20, jellem-alak, torz-alak,
gyermek-ál, alk, állatfejek 40
kr.-3 frig, behúzócsillag-
svégek, arófia orok 20-
70 kr. Lárnás tréfa-cikkok
100-70 kr.
Uj Sínházi, jelme- és ball
ékszerek, volós fej é,
golyós nyakláncok, valódi
fekete és fehér, nagyjom-
fekék 3-8 frig, gyögy-ál-
rag-ékszerek 3-7 frig, római
fehér gyögy-ál 10 kr.-7 frig,
aranygyögy-ál és Arc-éne-
nyak-ékek, Porte bonheur és
amerikai aran karperekek 1-
6 frig, Metállonok, nagyjom-
bok, láncok, teljes garatárak,
bokrátartók 1-8 frig, le-
gyó-ál-ékek és uszáhorozók
szék, rózsaszín és fehérben 70
kr.-7 frig.
A szállite minden küllel: Zseb-
ben hordható varrópárncsok,
minden kedvelt valódi állat-
szerekek, arany, eszt. és
gyantát-hajpor frt 1.20, jeles
színházi láncok 7-28 frig.
100 Lancastor-töltény frt 1.50-1.80.
100 Lancaster-töltény szék frt 1.80-2.20.
100 Lancaster-töltény szék frt 1.20-2.20.
Brandtner-féle bőrvívó kenőcs a vadászokimák: puhív, vízhat-
lan és tarósá teszi, egy tégely 1, 1.50-3 frig.
Wischin elismeri aszobnapidő-fényképe, mely puha pa-
lókra le könnyen alkalmazható, egy sutaiaja 30 kr.
A hállrendező urak kerestek, netalán megrendeléseket mielőbb
megtessék.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4.) megjelent és kapható:

DÖNTVÉNYTÁR.

A magyar kir. Curia semmitőszéki
és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű
HATÁROZATAI.
Gyűjtötték:
Dr. Dárdai Sándor, Dr. Gallu József,
a „Jogt. Közl.” szerkesztője. kir. tit. táblai bír.,
Zlinszky Imre,
kir. táblai pótbíró.

Az eddig megjelent évfolyamok:

I. II-ik folyam egybefüve	2 frt.
III. " " " " " " " "	2 " "
IV. " " " " " " " "	2 " "
V. " " " " " " " "	2 " "
VI. " " " " " " " "	2 " "
VII. " " " " " " " "	2 frt 50 kr.
VIII. " " " " " " " "	2 " "
IX. " " " " " " " "	2 " "
X. " " " " " " " "	3 frt 50 kr.
XI. " " " " " " " "	2 " "
XII. " " " " " " " "	2 " "
XIII. " " " " " " " "	2 " "
XIV. " " " " " " " "	2 " "
XV. " " " " " " " "	2 " "
XVI. " " " " " " " "	2 " "
XVII. " " " " " " " "	2 " "

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: egész évre... 42 frt, fél évre... 24 frt, 6 hónapra... 18 frt, 3 hónapra... 12 frt, 1 hónapra... 4 frt.
Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: egész évre... 8 frt, fél évre... 4 frt, 6 hónapra... 6 frt, 3 hónapra... 4 frt, 1 hónapra... 2 frt.
Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: egész évre... 6 frt, fél évre... 3 frt, 6 hónapra... 4 frt, 3 hónapra... 2 frt, 1 hónapra... 1 frt.

6-dik szám. 1878. BUDAPEST, FEBRUÁR 10. XXV. évfolyam.

A SPANYOL KIRÁLYI PÁR.

MULT év november 28-án, épen születése
napján tartá meg Spanyolország ifju kí-
rálya, XII. Alfonz eljegyzését Donna
Mercedessel, Montpensier hercegnék egyik le-
ányával, Lajos Fülöp francia király unokájával,
s január hó 23-án ment végbe az esküvő királyi
pompával, melynél nagobbat már régen nem
fejtett ki Spanyolország fővárosa. Hispania öröm-
ünnepei közé számítja e napot.

Az ifju király multja még nem oly nagy,
hogy arról sokat lehessen írni. Eseményekben
azonban nem szegény, habár ez események nem
oly természetiek, melyekben neki jelentékeny
cselekvő része lett volna, sőt inkább olyanok,
melyek őt már zsenge gyermekkorában játeku
lapdájává tették. 1857-ben született Izabella
királynőtől s férje Assisi Ferencztől, s a kereszt-
ségben Alfonzo Francis d'Assisi Ferdinand nevet
nyert.
Izabella királynő kormányzata, mint tudjuk,
fellátja Spanyolország népét, s az ideiglenes
kormány 1868. szept. 30-án kelt rendeletével
trónvesztettnek nyilvánított s az országból
számkivetett.
A kis herceg is követte anyját a számúze-
tésbe, ki Párisban telepedett le s 1870. jun.
25-én ünnepélyesen lemondott a spanyol koronáról
fia Alfonz javára. De a nemzet nem vevé
tudomásul az ünnepélyes aktust, s az asturiai
herceg — ez volt hivatalos czime, — Angliába
ment, hol szorgalmasan tanult, különösen a
hadászatra fordítva figyelmét, s nem sokat tö-
rődve a spanyol koronára való igényeivel. Ez

Különös figyelemre méltó!

FORTI-féle sebta pasz

mely rendkívül
gyógyereje, elvá-
lasztó, érlelő s fájd-
almatcsillapító ha-
tása által leggyor-
sabb, legbiztosab s
egyszerűsárad gyö-
keres gyógyulást
eszközöl különönd b-
csomag 1 frt, használati utasítással együtt postán küldve 20
krajt több.

Központi küldeményező raktár Pesten:
TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnak,
király-utca 7. sz.
Bécsben Pleban F. X. gyógyszerárában, István-ter 1. szám.
Dr. Girtler F. gyógyszerárában, Frising 7. szám, Herbabony G.
gyógyszertárában, Neuban, Kaiserstrasse Nr. 90. — Grézbán:
Néved A. gyógyszer, a Múr-téren.
Továbbá kapható Budapestén: Jezovits M. a nagy(3) ko-
rona-utca. — Formágyi P. gysz. három korona-utca 26. sz. —
Ifjabb Wagner D. vici-utca és a „nagy Kristóflhoz” czimzett
gyógyárában, Kristófl-ter sarkán; és idősb Dr. Wagner B. gyógy-
árában, vici boulevard 55. — Egresvár R. gyógyszer. nádor-utca
2. — Telkesy J. udvari gyógyszerárában a városban. — Wiszsek
E. gyógyszerárában a Krisztina-városban. — Fram J. Schwartz-
mayer K. gysz. vizváros fő-utca. — Elzsdorfer G. gysz. Tabán-
ban (Ráczváros) fő-utca. — Alásó-Lendván: Kiss B.-nál. —
Aradon: Kossyál M. gysz. urnak. — B. Ujfalun: Sáróthy L. —
Békés-Csabán: Biener B. — Búd-Szent-Mihály: Lotka F.
— Debreczenben: dr. Bóthcsnek V. E., Tamásy K. és Gölti N.
és Örvényi O. — Duna-Földvárban: Náhéra P. — Egerben:
Schüttág J. és Köllner Lőr. — Eperjesen: Isépy Gy. — Ersek-
újvározt: Conlegrer J. — Gyöngyösön: Mersits N. — Győrött:
Lahner F. Huszár Todorovics J. néli. — Jászberényben:
Teschler E. — Joleván: Kecskésy T. — Kassán: Korogkó A.,
Wandraschek K. Megay G. és Hegedűs L. — Késmárkon: Genz-
sich C. A. — Komáromban: Grötschel Zs. — Lévan: Boleman
Eda. — Mező-Berevényben: Baranyi N. — M. Tur: Borbás J. —
Miskolczon: Dr. Csáthi, Szabó és Mayer R. gyógyszer. — M. Szal-
cseten: Héder L. — Mitroviczon: Kratochvíl A. bánál. — N.
Kanizsán: Prager Béla. — N. Károlyban: Sötér J. — N. Szom-
baton: Pántotek R. — N. Varadon: Huzella M. és Molnár J.
gyógy. — Nyírbáthoron: Sztruhár J. Nyiregyháza: Korányi
J. gysz. és Kovács S. — Pakson: Malatinszky S. — Pécsen:
Sipos J. Fozsonyban: Fizióty B. — Putnokon: Fekete N. —
Rimaszombaton: Hamaltó K. — Rozonyon: dr. Fösch J. gysz.
és Hirsch J. N. — S. A. Ujhelyen: Gallik G. és Pintér F. — Süm-
gen: Stamborszky L. — Szathmáron: Bossin J. — Szege-
den: Kovács Albert. — Sz. Fehérvárott: Braun J., Brozmann E. és
Diebálly Gy. — Székelyhídon: Szabó J. — Szombathelyen:
Fülth F. — Tarpán: Mész T. — Temesvározt: Theresy István
és Esp J. — Tescón: Ágoston Gy. — T. Ujlakon: Boykó G. —
Tokajban: Dr. Juhász P. — Ungvározt: Lám Sándor gyógyszer.
Speck J., Peltárszky A. és Krausz A. — Veszprémben: Foronay
K. — Villányon: Fekete E. — Zirczen: Teitel J. — Zólyomban:
Stoch L. Erdélyország. Kolozsvárott: Valentini A. és Wolf J. —
Brassón: Fablok E. Gyertyánfő és Verák. — Hátzsegen:
Mátó B. gyógyszer. — M. Váasarhelyt: Buchner M. — Szászvá-
ros: — Bakert E. K.
Ezen kitérd hatáson, nem eléggé ajánlható gyögytapasz készítője
Forti László. Lak.: Buda, ráczv., Bocskay-ter 719. sz.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám a.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Az okszerű gazdálkodás alapelvei.

Kezdő- és kis-birtokosok számára.
Válogatott források nyomán számos ábrakkal.
Irta
KUBINYI LAJOS.
Ára füve 1 frt 60 kr.

Orvosi jegyzőkönyvek boncz- és látleletek

figyelemmel
a legújabb orvosrendőri és orvostör-
vényészeki eljárásmodra.
Irta
Dr. RUND BERNÁT.
Ára füve 50 kr.

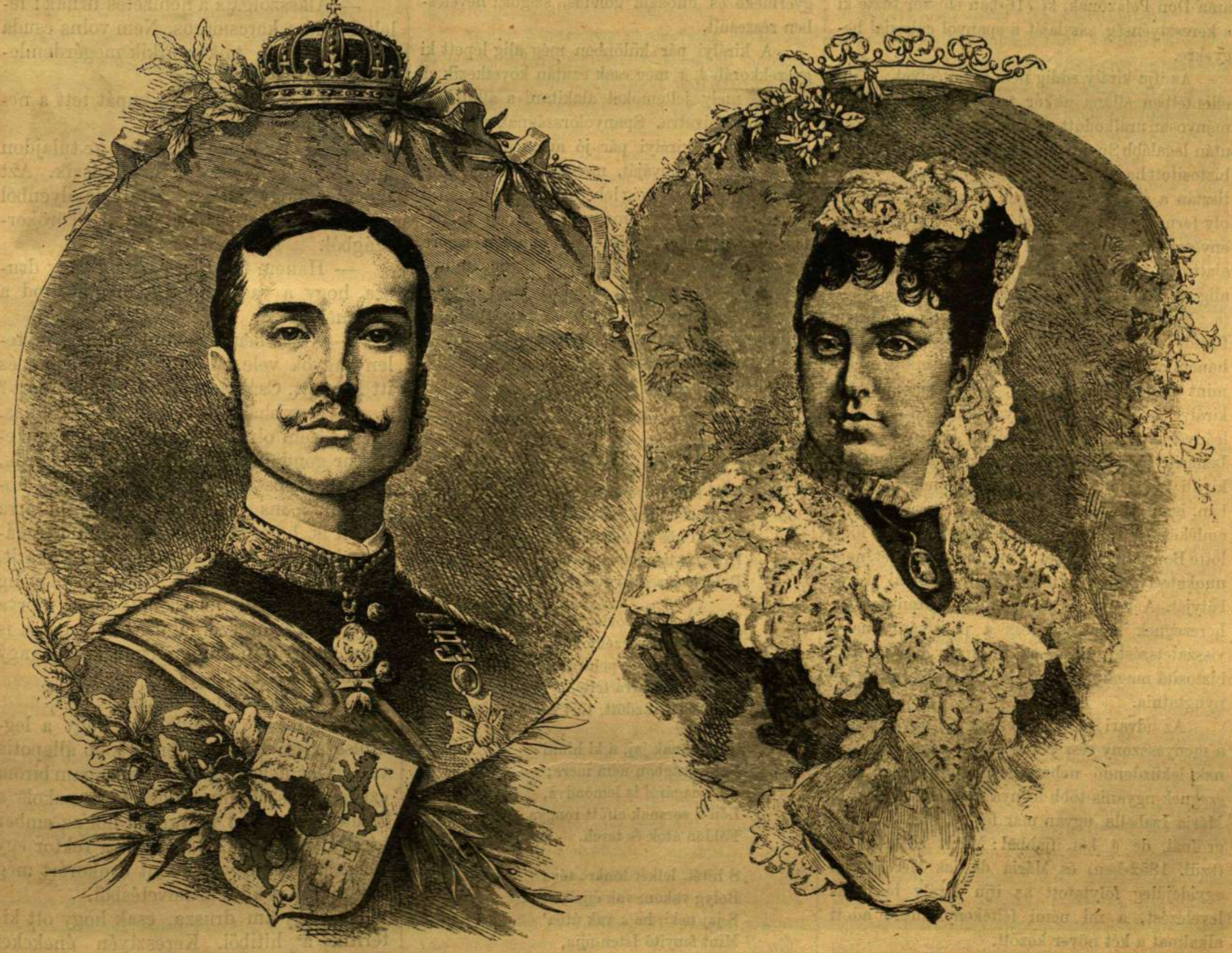
TÁRGYMUTATÓ

a **Döntvénytár**
(magyar kir. curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki
osztályának elvi jelentőségű határozatai)
I—XV. folyamához.
Gyűjtötték:
Dr. DÁRDAI SÁNDOR, Dr. GALLU JÓZSEF,
ZLINSZKY IMRE.
Ára füve 2 frt 80 kr. Angol vászonba köté 3 frt 60 kr.

Gyógyászati

Vény-zsebkönyv

a bel- és kül-betegségekre
valamint
a szem-, fül- és bőr-bajokra nézve
a bécsi iskola szerint.
Irta **Dr. DILLNBERGER EMIL.**
Magyarra fordította
id. Purjesz Zsigmond.
Második, a gramm-súlyrendszer szerint átdol-
gozott kiadás.
Ára füve 1 frt 60 kr.

XII. ALFONZ KIRÁLY.

MERCEDES KIRÁLYNÉ.

alkalomból maradt fel anyjához intézett következő mondanása: „Vedd vissza trónodat, én többre becsülöm — velocipedemet.“

1872-ben a bécsi Theresianumnak lett növendéke, mint rendkívüli tanuló, s meglehetősen haladást tett a szellemi tudományokban, míg a testi gyakorlatokban bátornak, sőt vakmerőnek mutatta magát. Két évet töltött itten. Ekkor, 1874. jun. 20-án érkezett Bécsbe Izabella ex királynő távirata, mely a fiatal theresianumi növendéket rögtön Franciaországba szólítja.

Ekkor még javában dult Spanyolországban a karlista háború, s az ellenkező pártoknak egyesülésre volt szüksége, hogy annak terjedését megállítsák, sőt dühöngését elfojthassák. De a pártok nem bírtak meggyezni s ekkor Pávia tábornok fegyveres erővel oszlatta föl a kortest s pronounciamentójával kiküldött Alfonz királynak, erőszakkal némitva el az ellenkező pártokat, melyeknek végre kénytelen kelletlen bele kellett nyugodni a helyzetbe.

Az új király mérséklettel lépett föl s ez alkalomból jegyezték föl róla akkori gondolkodását élénken jellemző szavait: „A karlistákkal eleinte kemény dolgunk lesz; a nép azonban lassanként mellém csatlakozik, s a háború véget ér. Én nem egy párt királya vagyok. A miniszterium minden árnyalatú emberekből áll: szabadelvű és alkotmányos lesznek, a minnek neveltek. Jól tudom, hogy nem nagy öröm a jelen pillanatban spanyol királynak lenni; azonban rajta leszek, hogy megértsem kötelességemet, s a szerint cselekedjem.“

Ez szép nyilatkozat volt a tizenhétéves hercegtől, kivált ha meggondoljuk, hogy a megrogzott dynasztikus eszméket ő benne is folyton táplálták, s gyakran emlékeztették régi törzsfájára, lévén ő egyenes ágon negyvenedik utóda ama Don Pelazonak, ki 716-ban először tüzte ki a kereszténység zászlaját a spanyol galicziai hegyekre.

Az ifjú király eddig nem is tett olyat, a mi ellentétben állana akkor tett ígéretével. Alkotmányosan uralkodott, s a karlista lázadás leverése után legalább Spanyolország határain belül békét biztosított hazájának. S jelenlegi házassága, — bár tisztán a szív szövetségének mondják, — szintén oly természetű, mely legalább egy részét el fogja enyhésíteni ama családi viszályoknak, melyek alatt a szegény ország katolikus Ferdinánd óta alig szünet meg vérezni néhány rövid évre.

Spanyolország ugyan eleinte elég hidegen fogadta e szövetséget. Nem a választott mátká, hanem atyja, Montpensier herceg miatt, a ki, mint érintők, Lajos Fülöp, a francia „polgárkirály“ és Krisztina spanyol királynő második leányának, Izabella ex királynő húgának a fia. Ismerik sajátságos, egyáltalában nem kifogáson kívüli helyzetét a spanyol Bourbonok családjában, ismerik nyugtalan, ármányos természetét s emlékeznek rá, hogy évek előtt párbajban főbe lötte Bourbon Henriket, a sevillai herceget, neje unokatestvérét, s a mostani király atyai nagybátyját. A gondolat, hogy ennek a Montpensier hercegnek befolyása lesz a politikára, nagy visszatszást szült; de az ifjú király, úgy látszik, biztosítá magát ez ellen, s híveit is sikerült megnyugtania.

Az udvari pletyka azt beszéli ugyan, hogy a menyasszony részéről is voltak a fiatal királynak leküzdendő nehézségei. Montpensier hercegnek ugyanis több leánya van. A legidősebb, Mária Izabella, ugyan már férjnel van a párisi grófnál, de a két ifjabbal: Mária Krisztinával (szül. 1852-ben) és Mária de las Mercedesselel egyidejűleg folytatott az ifjú király bizalmas levelezést, a mi némi feltékenykedésre adott alkalmat a két nővér között.

A király végre ketté vágta a csomót. Egy

aranjuezi kirándulás alkalmával együtt sétált Mária de las Mercedes hercegnővel, s német nyelven társalgott vele, úgy hogy környezetük nem értette. Egyszerre egy ölete támadt. Megállított egy hat-öszvéres fogatot, fölemel az infansnőt a kocsi bakjára, maga is mellé ült s kezébe ragadva a gyeplőt, kibontá az ostort s elhajtott a hercegnővel, a faképnél hagyván a rémülettel és bámullattól sóbálványná meredt guvernanteokat és nevelőket. A kocsi rohant árkon-tüskön keresztül, s ez érdekes utazás alatt jegyezte el a király szép mátkáját. De ezt még egy ideig titokban tartá, csak atyjával, Assissi Ferenczel közlé, kihez igen ragaszkodik.

A királynő teljes neve spanyol divat szerint jó hosszú s így hangzik: *Donna Izabella Francisca de Assisi Antonia Lajza Ferdinanda Maria de las Mercedes*. 1860. jun. 24-én született, most tehát 18 éves.

Midőn az eljegyzés nyilvánossá lőn, a következőket írta a fiatal infansnőről egy spanyol hírlap:

„Az erényes Mercedes infansnő felette művelt és kiválóan szép hajadon, kinek kitűnő tulajdonai a nevelés mintaképeül szolgálhatnak. Hü katolikus érzületű, ritka ismeretekben gazdag s nagy szellemi tehetségek fölött rendelkező. Hazája bizvást várhat tőle boldog napokat és jótékony békét.“

Külső megjelenéséről hasonlóan csak magasztaló szavakkal emlékeznek a lapok. Mindenek fölött szerény szüzius öltözékét dicsérik, — mert egyszerű fekete, kivágatlan ruhába öltözik, — s igazi andaluziai kellemét. E báj és kelem kivált bizalmas házi körben mindenkit megnyer számára. A miveltségéről s erényes természetéről szóló hír szintén nem alaptalan, ha meggondoljuk, hogy Lajos Fülöp valamennyi gyermeke és unokája gondos, szigorú nevelésben részesült.

A királyi pár különben még alig lépett ki gyerekkorából, s még csak ezután következnek az az idő, mely jellemöket alakítani s állandóvá tenni van hivatva. Spanyolországban most békeje van, s a királyi pár jó auspiciumok közt kezd meg új pályáját, melyek azt reméltetik, hogy az országnak még lehetnek boldog napjai az új királyi pár alatt, mely még abban a korban van, a mikor az ifjú kebel minden szépre, jóra és nemeresre oly fogékony; ha ugyan meg nem hiúsítják e reményt ama befolyások, melyek már annyiszor okozták Spanyolország romlását, s melyekkel szemben a tapasztalatlan ifjuság szinte kevésbé bír elzárkózni, mint a multakból okulni tudó érettebb kor.

Régi nóta . . .

Régi nóta: nyomorúság
Csak az ember élete;
Még ki hős is, s győzve harcol,
Üres hír mit hoz a harczból,
Boldogsága ott vesze.

Mégis, mégis, boldog a ki
Czelra küzde czelhoz ért:
Magát csak egy pontra vetve,
Lelke üdvét arra tette,
Szenvedt, küzdött, türt azért.

Csak annak jaja, a ki hinni
Boldogságban nem mere;
S önmagáról is lemondva,
Lón a sornak elfűtt rongya,
Földön átok és terh.

S hitét, lelkét tönkre téve
Bolyg vakon, vak éjjelen;
S jaja neki, ha a vak útba'
Mint fenytő Isten-útja,
Valami fény megjelen.

Késő bánat, hiú vadak!
Nehéz lezce a mi ért:
Soha magad, bárhogy törnek,
Meg ne tagadd, sem embernek
Sem Istennek kedviért.

S e kinban csak egy vigasz van,
Nálunknál jobb, nemesebb:
Egymás sebét gyógyíttatva,
Bajban egymást támogatva
Derültebb az éjszaka.

Mit annyi nagy lélek horda,
Nálunknál jobb, nemesebb:
Hordni a Krisztus keresztjét,
S himni, hogy el nem veszett még,
A ki itt lent elesett.

(1874.)

Tamás.

Pusztai találkozás.

Elbeszélés.

Írta **Baksay Sándor.**

(Folytatás.)

Mikor a kőfáll körülkerített csárda kapujához ért, mint jó tervező hadvezérhez illik, először körülkémelte a megostromlandó erősséget, s nagy meglepéssel szemlélte, hogy Dávid gazdának — a csárda zsidó bérlijének — mind az öt gyereke a szin alatt mulat. Hintáznak. Ők ugyan csak annyiban mulatnak, hogy hajtják a hintát (maguk nem mernek bele ülni) veritékszakadásig, a hintán pedig a dajka ül.

Dávid ur belépett az ivóba.

— Sok jó napot drusza! Van-e jó borod?

— Aláoszolgálja a nemzetes urnak! felelt Dávid a koresmáros. Nem volna csuda ha nem volna, mikor a kik megérdemlenék, felém sem jönnek.

Egy henger-alaku fa-kupát tett a nemes ur elé.

— Tessék! Ez Csont Ábel ur tulajdon kupája, mert ő csak ilyenből iszik. Azt mondja, hogy Mátyás király is ilyenből ivott, mikor Árpáddal kijött Törökországból.

— Hanem te jó körörszén vagy drusza, hogy a vásárnapot is megtartad a gyermekeiddel.

— Nincs benne semmi érdem, kénytelen vagyok vele. A tanító felmondott és itt hagytott. Csak legalább tudnám miért?

— Gombház, ha leszakad lesz más.

— Nem olyan könnyű mint a nemzetes ur gondolja. Ha én jó tanítót akarok, a kit ne hiába fizessek, Morvából kell hoztatnom. A magyar zsidó nagy ur; ha arra szorul is, hogy tanító legyen, mindig más son jár az esze. Ha egy kis pénzt takarít, mindjárt üzletet kezd vele, vagy pedig egyetemre megy jogásznak; de a morva helyt áll, tanít szorgalmasan és maga is tanul, mert mind rabbinusnak készül vagy filozófnak.

— Az bizony baj, drusza.

— Sokszor elgondolom, hogy a legutolsó falusi rongyszedőnek jobb állapotja van, mint nekem, a ki pedig magam birom ezt a híres dominiumot. Mert iskola a legutolsó faluban is van, a hol az ember taníttathatja a fiát. Tanítja a rektor egy véka, árpáért. Egy pár font cukorért még külön órát is ad a számvetésből.

— Ugy ám drusza, csak hogy ott kitértik a hitiből. Keresztyén énekeket tanul.

— Mit gondolok én azzal? felelt Dávid fölemelkedett lélekkel. Azokat is csak szent Dávid írta. Sohasem árt az, a mit tud az ember, hanem a mit nem tud.

— Hiszen ha csak az a bajod, azon könnyen segíthetünk. Egy szavamba kerül, s mindjárt lesz iskola a pusztában, még pedig a te kedvedért itt szentül szemben a koresmával.

— Jujjujj! örvendett Dávid, félre-csapva bojtos házisipkáját; ha én azt megérhetném, megilluminálnám az egész koresmát; még a félszert is.

— Már pedig az jóformán tőled függ. Hanem hadd lám, mi áldozatot hoznál erre az iskolára?

— Áldozatot? — felelt a bölcs számító, — áldozatot semmit, hanem a költségből a mi rám esnék, fizetném.

— Ugy nem élünk meg drusza! Tudod, hogy a familia magára adokulcs szerinti terhet nem vállal. Az iskolának magán-ajánlatokból kell létrejönni . . .

— Hát a Nemzetes ur mit ajánl?

— Hogy én mit ajánlok? Nem kell engem félteni. Azért, hogy én nem ütöm dobra a mit adok, ott leszek én, a hol kell. Ne mérd te magadat én hozzász. Most arról van a szó, hogy te mit ajánlasz? Teszem fel tiz véka zabot évenként . . .

— Tiz véka zab? Hadd lám! Tiz véka zab ára 10 frt, de tegyük tizenötöre. Most fizetek a tanítónak, — csak magyar-zsidót értve, — mert a morva sokkal drágább, — havonként 6 ftot; a koszt másik 6 frt; évenként 144 frt. Tehát nekem az iskolából 130 frt tiszta hasznom lesz. Megajánlom a tiz véka zabot.

— Ezt vártam tőled drusza. Ez elegendő arra, hogy a familiát tette *serkentsd*, de nem arra, hogy tette *lelkessítsd*. Még valami ajánlatot kell tenned. Teszem fel száz fej káposztát.

— Köszönöm szépen, Hol vegyem én a káposztát? Az öregapámnak sem volt soha egy fej sem. Hát honnan adjam én a káposztát?

— Már pedig, hogy a familia tette lelkesüljön, ahhoz okvetlen szükséges, hogy a káposztát te ajánld meg. Mert látod drusza, az a hitvány káposzta bizony kitellenék akármelyiküktől is, de annak nem lenne semmi hatása, mint a hogy annak nem lenne, ha te egy vagy két akó bort ajánlanál. Mindenki azt mondaná, könnyű neki, mert van miből. De mikor meghallják majd, hogy te olyasmit ajánlasz, a mit magadnak is pénzen kell vened, majd meglátod milyen lelkesülten követi mindenki a te dicső példádát. Egyik vajtat, másik fadgyut, harmadik szénát, és így tovább. Egy óra alatt örök időkre meg lesz alapítva a tanítói fizetés. Aztán — csak ne tetted — nem is kerül az neked pénzbe. Ősszel huszával is járnak a káposztás kocsiok. Valamennyi itt etet, jövet, menét. Hány van a ki visszahozza a hetivásárról. Ötvenet is kapsz tőlük egy itze borért . . .

— Jól van hát megadom a tiz véka zabot, meg a száz fej káposztát.

— Helyes! látszik, hogy szabadelvű ember vagy. Most már hall, a mit mondok. A familia gyűlést tart a héten. Mesekei ur fogja tenni az indítványt az iskola iránt. Lesz egy-kettő, a ki pártolja. Többen ellene mondanak. Akkor te szót kérsz, és megteszed ajánlatodat, s azt is hozzáteszed, hogy ha az indítvány el nem

fogadtatnék, te kénytelen leszesz elköltözödni, s a bérletet megszüntetni Szentgyörgynapkor, mert neked olyan helyre kell menned, a hol gyermekeidet oskoláztathatod.

— De én nem akarok ám felhagyni a bérlettel.

— Ne félj, nem is hagysz fel. Csak te tedd, a mit mondok, a többit bízd rám. Még egyet. Senkinek se szólj arról, a mit itt beszélünk.

Dávid ur kifizette a kupa bor árát, és jó éjszakát mondott druszájának.

Minden jól megy! gondolta magában, s haza felé ballagtában elővette a zakatói minta-díjlevelet, s kicsillagozta a biztosított tételeket. Zab, só, fadgyu, vaj, széna, káposzta.

Minden jól megy! gondolta újra. A dicső természetnek mind a három országa meghódolt már. A nehezén túl vagyunk, a többi magától megy.

Most hazamegy a népnevelés országának fáradt bajnoka pihenni; de azzal a feltétellel, hogy holnap újra kezd a hódító hadjáratot.

(Folyt. követc.)

Két török államférfi.

Két férfit mutatunk be itt Törökország tekintélyesebb szereplő egyéneinek sorából. Mindkettő kiváló érdemeket szerzett Törökország művelődése és előhaladása körül, mindkettő a tudomány terén is kiváló tényező: Ahmed Vefik pasa a pár nappal ezelőtt alakított miniszterium elnöke és belügyminiszter; Münif efendi a mult évi február hava óta a török birodalom közoktatási, majd kereskedelmi minisztere.

AHMED VEFIK PASA Törökország egyik leg tudósabb és legműveltebb férja. Iskolai tanulmányai bevégezte után a külügyi miniszterium fordító osztályában nyert alkalmazást s itt sokoldalú képzettsége és ügyessége által nemcsak feljebbvalói, hanem az ott megforduló diplomaták figyelmét is magára vonta. Hazájának történetét tüzetesen kezdte tanulmányozni s azzal összeköttetésben a világtörténelem ismeretét is elsajátította. 1848-ban kezdődik Ahmed Vefik — akkor még — efendinek diplomatai szereplése. Moldva és Oláhország fellázadván nem annyira a magas porta, mint inkább az orosz protektorátus ellen, alkalmat szolgáltatott ez egy részről Orosz-, más részről Törökország között létrejött egyezség megkötésére. Ez alkalommal török részről Ahmed Vefik efendi küldetett ki, s az ő ügyességének és tapintatos magatartásának köszönhető a Baltalimánban létrejött egyezség. 1849-ben Vidinben volt, s a kormány részről a magyar menekültekkel huzamosan értekezett. Később majd az államtanácsban, majd a külügyminiszteriumban volt alkalmazva, de szellemi fensőssége és pontos kötelesség teljesítése által nem volt kedvenze hivatalnoktársainak. 1860-ban párisi követté nevezetett ki s ekkor a francia kormánynál oly erélyvel lépett fel Sziríának a francia katonák által való megszállása ellen, hogy Franciaország kénytelen volt hadseregét onnan kivonni, Napoleon pedig a heves verű és hajthatatlan Ahmed Vefik efendinek a francia kormánytól való eltávolítását kérte, a mi meg is történt. Abdul Aziz szultán trónra léptekor Ahmed Vefik Kis-Ázsiába küldetett vizsgáló biztosi minőségben, s az ottani nép még ma is hálával emlékszik rá. Hasonló erélyvel lépett föl az ajtatos alapítványok (vakuf) miniszteriumában is, melynek visszaélései orvoslásával bízott meg; hozzáfogott Augiás ez istállójának tisztitá-

sához, de a visszaélésekben érdekeltek csakhamar elmozdítását sürgették és meg is nyerték Aali pasa nagyvezirtől. Ahmed Vefik efendi belátva, hogy jóakaratu erélye csak keserűséget és ellenségeket szerez neki, félrevonult a közügyektől, elhatározva, hogy Aali pasa uralma alatt hivatalát nem vállal. Elvonult rumili-hiszszári lakába, belemélyedt gazdag könyvtára buvárlatába s tudományos munkássággal foglalkozott. Kiadott több régi török művet, lefordította Molière vigjátékait, melyeket ma is gyakran adnak a török színpadon; török térképeket készített és adott ki; különösen történeti forrástanulmányokkal foglalkozott; belemélyedt az ék-és hieroglif-iratok tanulmányozásába s erről is több munkát adott ki. Aali pasa halála után előbb vámgazgatóvá, majd belügyi, később közoktatásiügyi miniszterre nevezetett ki; de feddhetetlensége és erélye megint csak keserűséget okozott neki. Ujra visszavonult tehát a magánéletbe. 1876-ban a sz.-pétervári orientálisták kongresszusán mint Törökország képviselője vett részt s a török-tatár szakosztály elnöke volt. 1877. márczius havában a megalakult képviselőház elnökévé s egyszerű pasává lett. A pasai ranggal azelőtt már többször megkínálták, de mindig visszautasította s ez alkalommal azzal a megjegyzéssel fogadta el, hogy „ebben azt a nagybecsülést látja, melylyel a szultán ő Felsége az alkotmányos elv iránt viseltekik.“ Egyedül Ahmed Vefik pasa erélye volt képes rendben tartani és vezetni az új képviselőházat, melynek némely messze vidékről jött tagjai az alkotmányos tanácskozás módját még kellek nem ismerték.

Ahmed Vefik pasa nagy tudományú férfiú; a török nyelvet szébben és tisztábban egy török író sem bírja és használja, mint ő; az idegen elemnek nem barátja a nyelvben s azt gondosan kerüli. Irt török szótárt „Lehesi oszmania“ („Török szóidomok“) ezimen, két kötetben s ebben nagy reformokat eszközölt, mennyiben a szabatos írásmódra némely betűt pontokkal és más jelekkel jelölt meg. Mult nyáron Konstantinápolyban nála tett látogatásom alkalmával megmutatta kéziratban elkészült nagy dsagatai szótárát, mely felülmúl e nembem megjelent minden más munkát. „Felekei tevarikhi oszmania“ („A törökök történetének kivonata“) ezimű munkája a középiskolák legjobb tankönyve. Beszéli a francia, angol s több keleti nyelvet. Háza a Konstantinápolyban élő európai tudósoknak mindig nyitva áll, s mint tudós és házigazda egyaránt nagy hírbem áll. Könyvtára ritka becsű. Szerénysége különös módon nyilvánul: munkáit névtelenül adja ki, s nem szereti, ha azok neve alatt jönnek forgalomba.

E sorok írója a mult nyáron egy napig vendége levén a pasának, az egy szép holdvilágos éjjel órahosszat beszélt Kossuthról, Bathlyányiról és több menekültünkről; csak azt sajnálom, hogy éjnek idején nem tudtam feljegyezni elbeszéléseit, melyek igen érdekes adatokat tartalmaznak a magyar menekültök törökországi életéből. Kértem a pasát, hogy írja meg e dolgokat, melyekkel a magyar történetnek nagy szolgáltatást fog tenni. E találkozásom után pár napra Drinápoly kormányzójává nevezetett ki s rá két óra a szenatusba hívták meg. A folyó év január havában közoktatási miniszterre lett, míg pár nappal ezelőtt miniszterelnökké kinevezésének hírért hozta meg a távirót.

MÜNIF EFENDI, volt közoktatásiügyi, majd kereskedelmi miniszter, egyike Törökország legszabadelvűbb és legfelvilágosodottabb férfainak. Az Euphrath melletti Aintab helységben született. Gondos nevelésben részesült. Konstantinápolyban a külügyminiszteriumi fordító osztályban töltött pár év után Berlinben követéségi tit-

AHMED VEFIK PASA.

MÜNIF EFENDI.

TÖRÖK MENEKÜLŐK ELSZALLÁSOLÁSA KONSTANTINÁPOLYBAN.

AZ UTOLSÓ KITÖRÉS PLEVNÁBÓL.

kárul és tolmácsul nevezetett ki, s ott nemcsak a német nyelvet tanulta meg annyira, hogy Heinetől persz nyelvre fordíthatott több költeményt, de feleségül is német leányt választott. Az angol és új görög nyelvet is bírja a francia és németen kívül. 1859-ben vizsátérve Berlinből, újra belépett a fordító osztályba, majd 1862-ben a kereskedelmi-törvényszék második kamarájának elnökévé nevezetett ki. Itt a seikh-ül-islam egy kegyencének elítélésére által kegyvesztetté vált; állásához az elmozdíthatatlanság levén kötvé, előbb a magas porta első fordítójává neveztek ki, tehát sokkal magasabb állásba léptették elé, de néhány hónap múlva ez új állásából is elmozdították. Így megfosztatván hivatalától s vagyona nem levén, kénytelen volt munkássággal tengetni életét. Kiadott egy tudományos havi folyóiratot „Medsnu' ai M'arif“ ezim alatt s fordított Voltaire műveiből. Ez utóbbi munkássága álta a fanatikuskok gyűlöletét vonta magára, mert azok Voltairét istentagadó eretneknek tartják. Münif efendi tehát szerintök nagy bünt követett el Voltaire fordításával és kiadásával. De egy más nagy vétségbe is esett: folyóiratában Konstantinápoly utcainak szabályozását, kiszélesítését és tisztogatását indítványozta. Előbbi büntényeért „dinsiz“ (vallástalan) nevet nyert, az utóbbi indítványáért a „deli“ (bolond) névvel tisztelték meg. Később azonban, midőn Perának egy nagy része a tüznek esett martalécul, a közvélemény más fordulatot vett s Münif efendi Pera és Galata törvényhatósága elnökévé neveztek ki. Ellenségei azonban, azzal érvelve, hogy egy vallástalan ember nem viselhet ilyen nagy méltóságot, kitarták az állásából. Kineveztek tehát másztesárnak a rendőrmisztériumba, mely állása, ellenségeinek fondorlata folytán, szintén hamar megintatott s 1873-ban a persz udvarhoz küldetett. Itt töltött Münif efendi három évet, midőn a mult év február havában közoktatási miniszterré lett.

Münif efendi képzettsége és független szabadlélv jelleménél fogva Törökország reformálásában nagy szerepre van hivatva, habár ellenségei nagyon résen vannak ellene. Törökország örülhetett volna, hogy ilyen férfi áll a közoktatásügye élén, ki szabadlélvű nézeteit hazája javára fogja érvényesíteni. Látogatásaim alkalmával elmondottam a miniszter urnak, hogy nálunk a közoktatásügy terén nagyon sokat tesznek és szépen haladunk, s ohajtandó volna, hogy Törökország is, melynek közoktatásügye nagyon el van hanyagolva, nagyobb munkásságot fejtene ki a terén. A miniszter ur azt válaszolta, hogy ő a legrosszabb időben vette át a tárczát, mert télen van karhözható a háboru miatt; mi-helyt azonban a béke helyre áll, egész tevékenységet e térre kívánja fordítani, s rajta lesz, hogy Törökország se maradjon hátra az európai államok között. Tudakozódott tanügyünkről, a köznevelésről, azok tantárgyairól s egyéb viszonyokról, s úgy nyilatkozott, hogy a mi tanügyünket is tanulmányozni fogja és működésében tekintettel lesz haladásunkra. Münif efendi annyira barátja a magyarságnak, hogy a mostani nehéz viszonyok között is tekintettel volt a magyar nyelvre s a galata-szeraji lyceumban a magyar nyelv számára tanszéket állított fel s azt a nyáron már be is töltötte volt, de csakhamar megürült. Sajnos azonban, hogy e férfit e fontos állásról vele való találkozásom után pár hónapra elmozdították. Nagy horderejű terveit nem valósíthatta, elmozdították, még mielőtt a közoktatásügy terén valami érdemlegest tehetett volna. Kereskedelmi miniszterré neveztek ki, holott hazájának sokkal fontosabb szolgálatokat tehetett volna előbbi állásában.

Ugy Ahmed Vefik, mint Münif efendi hivatva lett volna a közoktatásügy élén állani, s itt Törökország gyökeres reformálására hatni. De épen

gyors elmozdításuk e fontos állásról mutatja, hogy az ilyen férfiak vezetésétől tartanak leginkább az ósdi törökök, és azért sietnek őket más téren alkalmazni.

Dr. Erödi Béla.

A menekültek Konstantinápolyban.

Mint valami gátat szakított áradat, úgy özönlenek mindenükből kifosztott, elcsigázott beteg török menekülök a török főváros felé. Stambul indóháza, az utcák és piacok oly iszonytató képet mutatják a nyomornak, melyhez hasonló a legmerészebb költői fantázia se bírna kigondolni.

A jótékonyág áldásos munkája nem lankad ugyan, sőt minél nagyobb az inség, annál nagyobb mérvben nyilatkozik a könyörület; de mi az az inséget szenvedök roppant számához képest!

Mintha az egész Törökország Konstantinápolyban adott volna egymásnak találkozást, oly rengeteg embertömeg gyülekezett össze. Szerencse, hogy Konstantinápoly házainak száma oly aránytalanul nagy a lakosság számához képest. A lakosok száma ugyanis egy millióra tehető, de azok oly területet foglalnak el, hogy harmadrészen is elférnének az európai nagy városok beosztása szerint. Csak Perában, és Galatában, Konstantinápolyt és keresztény városrészeiben laknak az emberek „alla franca“, vagy is több család egy házban, Stambulban, Skutariban Haszim-pasában stb. minden családnak külön háza van s azon felül tömérdek az elhagyott, lakatlan konak.

Ez teszi lehetővé a rendkívüli számmal érkező jövevényeket is legalább imig-amugy hajlék alá juttatni. De ellátásuk, ruházásuk borzasztó nehézséggel jár. Ehhez járul, hogy a menekülök legnagyobb része kimerülten, betegesen érkezik s ápolásra szorul, a miben pedig csak igen csekély szám részesülhet. Innen van aztán, hogy a halálnak iszonyatos aratása van a háboru e szerencsétlen áldozatai között.

Már utközben is temérdeken halnak el a közülök. Páni rettegéstől üzetve, megrohanják a vasútvonalokat minden állomáson, míg a kocsik a szó legszorosabb értelmében zsufolva vannak, úgy hogy oda többé nem embert, de még egy pálczát is lehetlenség bedugni. A ki pedig már nem talál helyet a kocsik belsejében, felkapaszkodik a tetjére, sőt még a felhőgő deszkák és a kocsik utközö vasai is tele lesznék velök s úgy lógnak le a vonatról, mint a denevérek. Természetes, hogy ily körülmények között lehetetlen elkerülni a szerencsétlenségeket. A ki a szorongásban megfullad, vagy agyonnyomatik, azt egyszerűen kidobják az ablakon.

Konstantinápolyban nemzetközi bizottság alakult idegen nemzetek konzulaiból, bankárokból, kereskedökből és hírlapi levelezökből, mely Európában és Amerikában gyűjtéseket indít meg e szerencsétlenek javára. E nemzetközi bizottság központi választmánya a következőkből áll: Dobignie francia konzul, Fawcett angol konzul, Forster az ottomán bank igazgatója, Gillet német konzul, Heidenstamm a svéd követ-ségi tanácsosa, Jourdan portugali konzul, Keun németalföldi konzul, Lebet bankár, Victor bankár, Mercés a „Credit lyonnais“ konstantinápolyi ügynöke, Negri olasz konzul, Osterreicher osztrák-magyar konzul, Rojas spanyol konzul, Schuyler amerikai konzul, Soudamore a nemzetközi porta igazgatója, Tubini bankár, Veramer belga konzul és Vittal kereskedö. A magyar király 10,000 forintot adott a nyomor némi enyhítésére.

A nemzetközi bizottság feladatává tette, segíteni a menekülöket vallás- és fajkülönség nélkül, s minden adományt köszönettel fogad a jótékony cél érdekében.

Az utolsó kitérés.

„Még nem tettem meg mindent, a mit a becsület és kötelesség parancsol!“ ez volt Ozmán pasának válasza Miklós nagyherceg felszólítására, hogy adja meg magát, hiszen láthatja, hogy nincs többé menekülök, négyzszerte nagyobb sereg öleli körül, mely el van látva bőven mindennel s nincs rá kilátás, hogy valahonnan fölmentő sereg érkezhessen, mely az ostromló gyűrűt keresztültörni segítsen valamely ponton.

„Még nem tettem meg mindent, a mit a becsület és kötelesség parancsol!“ — mondá Ozmán pasa s álta tovább az ostromot, nemcsak a nap nap után növekvő orosz haddal szemben, hanem a növekvő nyomor, hideg és pusztító járványos betegség ellen is, míg végre belátta, hogy vagy itt kell elpusztulnia seregével együtt, vagy fölemelni még egyszer kardját s megkísérelnie az utolsó, kétségbeesett kitérést.

A Plevnái Leonidás ez utóbbit választá, s azonképen cselekedett, mint a mi nemzeti hő-sünk Zrinyi Miklós Szigetvárott. Összegyűjté föbb tisztjeit és elhatározá a kirohantást. Nem azért, mintha bizott volna sikerében, hanem azért, mert ez még hiányzott ahhoz, hogy elmondhassa jó lélekkel, nyugodt öntudattal: „Mindent megtettem, a mit a becsület és kötelesség parancsol!“

A Plevnából az utolsó rohamra kivonuló török sereget tünteti föl mai képünk, Ozmán pasával, ki látszóval kezében halad előre, támogatva tisztjeitől, hogy a sikos talajon el ne sikamoljon. Lába elé nézni ilyen válságos pillanatban nem ér rá a hadvezér, nagy messze vidéket kell áttekintenie szemével.

Mi történt az oroszánok seregével, — azt olvasóink tudják. Küzdöttek, harcoltak, mint felistenek, s csodálkozásba ejtették magát a támadást készen váró ellenséget is. A golyók pusztító zápora között is, mely foszlányokba szakgatta csapataikat, nyomultak előre, mint a vészterhes felleg, — keresztül törték az ellenség első ostromkörét, de a másodikon, mint a sziklán, megtört a fergeteges felhő. Valóságos felhőszakadás volt az, csak hogy párolgó piros vérből volt a zuhatag, mely a felhő megszakadt kebeléből omlott.

Plevna elesett s Plevna neve úgy lesz bejegyezve az ottomanok történetébe, mint a törökök Mohácsa . . .

Most össze fog ülni az európai konferenzia és azon megváltik majd, vajjon Plevnát nem leszünk-e kénytelenek mi is úgy jegyezni be történet-könyvünkbe, mint második Mohácsunkat . . .

Az Aja Sophia Konstantinápolyban.

Krisztus születése után 531-et irtak. A konstantinápolyi császári palota egyik kisebb, de gazdagon berendezett szobájában, ezüst széken ült Justinian császár. Elötte trallesi Anthemios a híres építész állt. A negyvenkilenc éves császár fakó ábrázata s bágadt szemei megelénkülték az általa mondott szavak szellemétől.

— Tudod, — mondá Anthemioshoz fordulva, — hogy ez a templom, melyet nagy elődöm Konstantin az „isteni bölcseségnek“ emelt, tűz által elpusztítva, romokban hever. Nem akarom hogy az isteni bölcsesség, mely előtt én is imádvá borulok a porba, templom nélkül maradjon birodalmamban. Templomot akarok neki építtetni, mely nagyságra, fényre és pompára a földnek minden templomát felülmulja. Ha nem vagyok is oly böles, mint a nagy Salamon, kit mintaképül választék minden jó dologban, de gazdagabb vagyok, mint ő volt; az én birodalmam nagyobb mint az övé, s a templomnak, melyet az „isteni bölcseségnek“ akarok szentelni, Salamon templomát is el kell homályosítania! Hallod, Anthemios? Én oly művet akarok, a minőt a világ még nem látott! Hadd tartsa fenn nevemet a legvégső idökig, és nömét, felségség Theodora császárné nevét! — tevő hozzá gyöngéren összezerzelve, s félénken körültekintve. — Te, trallesi Anthemios, — folytatá azután a császár, te fogod nekem e művet építeni! Bizhatnám azt császári architektoraimra is, de az ő agyuk semmi újat sem tud kigondolni; szorgosan utánozzák az ösök műveit; egyik sem bátorodik valami nagyot, merészt alkotni! Te benned van bátor-

ság, Anthemios, látom azt szeméidből, fölismerem műveidből, melyeket eddig befejeztél. Szedd össze minden erödet, s építs a „Sophia“-nak egy templomot, a minőt elötted egy mester sem épített. Ne kímeld a pénzt és az emberi eröt, mindkettöt korlátlan rendelkezésedre fog állni! Akarod a birodalmamban még létező pogány-templomok kincseit fölhasználni? Rendelkezésedre állanak. Ne fukarkodj az ezüsttel és arannyal; Libanon legjobb és legszebb fáit hozd el, mint Salamon; és a legdrágább köveket, a minöket a föld nyujt, a legnagyobb bőségben alkalmazd! Értesz engem Anthemios? — Akarsz-e nekem egy templomot építeni, a minöt még egy király, egy császár sem épített? Akarsz-e? Tudsz-e?

— Tudok! Akarok! — felelt a művész öntudattal. Justinian fürkészöleg tekintett szemébe; tekintete átható volt. Anthemios nyugodtan kiálta e tekintetet.

Végre elfordítá szemét a császár és szölt: — Jól van. Tudod megbízásomat. Mikor fogok ismét hallani felöled?

— Rövid hónapok alatt, felségség császár! — felelt Anthemios, és távozott.

Ugyanazon nap estéjén egy bárka iramlott a tengeren az ázsiai oldal felé. Az ázsiai parton kikötvé, Anthemios szállt ki belöle, s Konstantinápolylyal szemközt egy pontot keresett ki, honnan a várost legjobban át lehetett tekinteni. Sokáig állt a sötét háztenger szemléletébe merülve. Csodálatos est volt ez. Gyenge légáramlat lebbent a tenger felöl, mely fönsegség nyugalomban terült el; az ég a legtisztább szímben borult a varázskép fölé; a csillagok tisztán tündököltek, s elragadó képet adtak az egész égboltnak.

Anthemios elfordítá a városról szeméit, s az égre irányzá azokat.

— Meg fogom kísérteni, — mormolá magában, — merész kísérlet ugyan, de ha sikerül: Justinian meg fog vele elégedni. Valóban, egész szívvel függhet e terven; dicshívása nagyobb lehet, mint bírvágya! Tanácslá, hogy a pénzt és az emberi eröt ne kíméljem! Jól van, kapjon hát egy drága művet, de olyat, a minöt még nem látott emberi szem. — És te csodálatra méltó boltzata az égne, te add nekem az eszmét teremhez. Téged akarlak utánozni köböl és ézebböl; az égne egy képe ragyogjon a császár elé a Sophia templomában; — igaz, hogy gyöngé, parányi emberi mű az égi domhoz hasonlítva, melyet az Ur fölöttünk emelt.

És a művész tédre borulva imádkozott a három egy istenséghez, — mert hívö keresztény volt, — művének sikerüléséért.

Három hónap mult el, s Anthemios ismét a császár előtt állt; körülé többen a császári architektörök közül. Figyelmesen vizsgálódtak több épület fölött, melyek finom papyrus tekeresekre voltak rajzolva. Bámultak, vállalkait vonogatták, fejüket csóválták.

— Igen jól veszi ki magát a papyruson, — mondá végre az öreg chiosi Diomedes, egyike a legelső császári architektöröknek, — igen jó, valóban, a mit Anthemios itten rajzolt, de fölépíteni nem lehet soha! Ó ide négy arkádót tervez, melyek a közép-tért négyzöszögleg elkerítik; ezekre a négyzöszögben álló arkádokra ismét sphärikus kupolát akar hajlítani, s ezt négy betoldással akarja elérni, melyek az arkádok négy szögéböl a kupola körületébe vezetnének! Igen szépen van gondolva, de kivihetetlen, teljesen kivihetetlen! Még nem volt mester, ki ilyet merészelt volna; még Vitruoban sincs róla semmi említés.

— Ugy van, még Vitruoban sincs róla semmi! — ismétlék a többi architektörök, — nem lehet azt megépíteni, a mi itt a papyrusra van rajzolva!

A császár majd a tervekre, majd az architektörökre, majd Anthemiosra nézett bírálólag. Midön a többiek elhallgattak, kérdé:

— Mit szölsz te ezekre, Anthemios?

— A mit a papyrusra rajzoltam, azt meg is tudom építeni! — felelt a művész nyugodtan.

Most Justinian még egy pillantást vetett a csodálatos rajzolatra, mely a fönsegség művet teljes bevégzettségében tünteti föl. Elragadtatva kiáltott föl:

— Jól van, építsd föl, s a mi eddig lehetetlennek látszott, azt nekem lehetővé kell tenned!

És Anthemios beváltá szavát. Még azon a napon tanácskozott unokaöccsével, a miletusi Izidorral a munkálatok megkezdése felöl; ő és Izidor voltak az építkezés fővezetöi; százkisebbrendü építész-tehetség bizott meg az épület egyes részeinek vezetésével, melyek a hatalmas egészhez voltak csatolandók. A munkásokból egyik ezeret a másik után kívánta Anthemios a maga céljaira; egyik milliót a másik után szedte föl a császár kincstárnakötöl; és midön a kincstárnok ur mindíg durvásabb arczokat vágott, valahányszor Anthemios jött, hogy újabb összegeket vegyen föl az építkezésre, a művész mosolyogva csak egy császári decretumot mutatott föl, mely alá volt írva a hatalmas Justinian császár, s nemkevésbé hatalmas neje, Theodora által, mely hölgy nagyon fontos és nyomatókos, — ha ugyan nem a legnyomatókosabb szavakkal szört meg beleszólni minden uralkodói ügyekbe, s a kinek neve minden rendelet és minden törvény alatt a császáré mellett pompázott. Azon decretumban pedig az állt, hogy Anthemios akármit kíván, mindent meg kell neki adni a Sophia, az isteni bölcsesség templomának építéséhez. És ha a kincstárnok e decretumot megpillantá, akkor nem szölt többet semmit, hanem fizetett; és midön a jó ephezusi polgárok, ámbár jó keresztények voltak, a szép zöld serpentin oszlopokat nem akarták oly könnyen Diana-templomukból elhurcoltatni engedni a Sophia templomának építéséhez, — akkor Anthemios megint csak decretumát mutatta elő, a mire aztán nyugodtan engedtek neki tenni, a mit akart. Hasonló módon kapta meg a baalbeki nap-templom bámulatos porphyroszlopait s a cysikusi Cybele templom ragyogó fehér márványoszlopait.

A Libanon pompás czedrusai levágattak; a legtrikább márványfajok, a minö csak létezett, Konstantinápolyba hurzoltattak. Ezüstöt és aranyat, drága köveket és gyöngyöket a kelet adott; elefántcsontot Afrika; s a drága borostyánkövek a Keleti-tenger legtávolibb partjairól szerezettek be.

Mind e dolgok számtalan ügyes és szorgalmas művésznek adtak foglalkozást az oltár képeinek, s a roppant tér fölékesítésének kiviteleben. A kupola sulyának lehetö mérseklésére Rhodusban krétaföldböl könnyü téglákat égettetek; mindegyik téglába e szavak voltak be-nyomva: „Isten van közöttünk, nem fognak megrendülni; Isten meg fogja őket tartani egyik napról a másikra.“

Végre, végre a bámulatos mennyezet elkészült; a templom kiépítve, a legpompásabbban, legfényesebben földsiztve. Ragyogó arany és ezüst szímben, vagy mozaikban tündököltek a képek a szigoru byzanti modorban épült falakról; Mária, karján a gyermek Jézussal, s a Szt.-Lélek képe a kupola közepéről.

538-ban lett az építkezés befejezve; tízezer munkás dolgozott rajta hét évig, és 25 millió markba került az épület.

A császár szeméi elragadtatva nézték a hatalmas művet.

— Legyözöttek Salamon! — szölt, midön a közép ürt a főkupolával a befejezés fényében legelőször megpillantá. Megparancsolá, hogy

Salamonnak egy szobrot emeljenek, mely öt lecsüggesztett fövel, legyözöttnek tüntesse föl.

Husz évig örült Sophiája pompájának, midön 558-ban egy földrengés a kupola keleti részét elrombolta, s belsejét is megsejtette.

Anthemios már ekkor nem élt, de unoka-öccese, miletusi Izidor a kupolát helyreállítá, de azon pompa nélkül, melylyel előbb bírt. Az öreg császárnak most jobban kellett a pénz.

Nem volt Belizár, nem volt Narses, a ki legyözöte volna birodalma ellenségeit; úgy kellett megvásárolnia a békét az idegen népektöl, és midön 561-ben a persákkal 50 évig tartó fegyverszünetet kötött, oly föltétel mellett, hogy a kelet-római birodalom 80,000 arany tributumot fizessen évenként, a római követekek kénytelenek voltak a gunyolódó persáktól oly szavakat hallani és eltürni, hogy: „azon tíz nemzet között, melyeket a persa király ellenállhatlan karja legyözött, a kelet-rómaiak látszanak a legkevésbé félelemeseknek.“

Ily puha, ily erőtlen, ily tekintélytelen volt a byzanti birodalom már egyik legnagyobb uralkodója idejében is. És kevés évvel azután, hogy fáradt szeméit örökre lehunyta, az arabiai homoksvatagban egy gyermek született, ki oly hatalmas viharral volt támaszkodó, mely Justinian birodalmát is elsöpré, s a Sophia templom álló keresztet megintatni, s végkép ledönteni volt hivatva.

Egyelőre azonban a kelet-római birodalom mumiája, a merev, szigoru formaiság koporsójába pólálva, még kilencz századig tengődött.

Még kilencz száz évig imádkozták le a Sophia-templomban az isteni áldást a császárokra, kik között azonban kevés jó és derék találkozott, de annál több nyomorult báb, vagy kitanult gonosztevő szennyezé be a trónt.

Kevés trónváltozás ment végbe rablás és gyilkolás, szemfényvesztés és gyalázat nélkül. A testi eröket alvas kedvtöltésekkel, a szellemi eröket még kicsinyesebb vallási vitatkozásokkal fecsérelék el. Századokig vizsgálódtak egy egyetlen hit-tétel szóhangzására, s egyetlen betűje fölött.

Ily belső viszonyok között a birodalom kifelé is mind jobban satnyult. Mindig számosabb és hatalmasabb ellenségei támadtak s ragadozták el a lassan haladókó testnek egyes részeit; mindig kisebb lett a terület, melynek jólétéért a Sophia-templomban imádkoztak; mindig elkeseredettebben hangzottak az átkok az eretnek nyugat felé, mely erősen hagyta a görög császárt; mind aggodalmasabban emelkedtek a kezek a kupola mennyezetére festett Mária és a gyermek Jézus felé, hogy akadályozza meg a hitetlenek lépteit, kik mind szorosabb és szorosabb gyűrűt vontak a főváros körül. Konstantinápolyt már rég úgy tekinték Mohammed utódai, mint gyözelmi fájuknak egy megérett gyümölcsét, mely már semmikép sem csuszhat ki kezeik közül, amál kevésbé, mert a belső pártvillonglás férgé is emészti.

II. Mohammed volt az, a ki elhatározta az érett gyümölcsöt leszakasztani. 1452-ben hadat üzent IX. Konstantin császárnak. Konstantin, egy jó és vitéz uralkodó, a ki jobb korra lett volna érdemes, elhatározta, hogy nem fog gyáván meghunyászkodni, hanem vagy gyöz, vagy becsülettel elesik.

Annál dicshörségesebb elhatározás, mert csak 4970 harcoképes embere volt, a kikhez még 2000 zsoldos és 900 genuai járult Chistiniani Jotann vezérlete alatt. A szultán hadserege 250,000 harcászóból állt.

A legborzasztóbb erőfeszítések közt sikerült az ostromlottaknak a törökök támadásait vizen és szárazon majdnem egy egész évig visszaverni. Végre II. Mohammed, a ki csillagászáttal is foglalkozott, a csillagokból azt vélte kiolvashatni

— Legyözöttek Salamon! — szölt, midön a közép ürt a főkupolával a befejezés fényében legelőször megpillantá. Megparancsolá, hogy

hogy 1453. május 29-ikén valami nagy szerenese fogja öt éri. E napra határozta el tehát a rohamot. A görögök észrevették az előkészületeket, és sejték a szultán szándékát. Konstantin, Chinsztiniani és Johannes Chermanns, egy német, ki a műszaki csapatok parancsnoka volt, nem ringaták magokat csalódlásban. Egy ostromnak, a miőt az ozmanok terveztek, három oldalról, egész hadseregükkel, — egy ily rohamnak ellentállani más nem volt elég erejük. A császár könyezve bucsuzott el övétől, sa Sophia templomába ment imádkozni — dicső halálért. Még egyszer imádkozott egy keresztény gyülekezet e templomban, még egyszer es utolszor!

Ötvenszerte nagyobb erővel kezdék meg az ozmánok másnap a rohamot. A kétségbeesés bátorsága iszonyu erőt kölcsönzött az ostromlottaknak; két óráig egy lépést sem haladtak az ostromlók.

Most Mohammed maga vezette előre a jancsárokat; hátuk mögé csapatokat állított, a kiknek utasítások volt minden hátrólól leléni. Iszonyu dühvel rohantak az ozmán harcászok előre.

De ők sem vihathak volna ki semmit, ha az elhatározás pillanatban Chinsztiniani nehéz sebet nem kap. Véresen rohant el a küzdterről. Hasztalanul kérte a császár, hogy legalább jelenlétével öntsön bátorságot a csapatokba, habár nem küzdhet is. Chinsztiniani nemcsak lelke mintha minden eszmélettől meg lett volna fosztva! Megigerte, hogy vissza fog jönni, mihelyt sebeit bekötöttette, de nem jött. Távozása elbátortalanítta az ostromlottakat, s a törökök, kik az ellentállás gyengülését észrevették, megkésztették támadásuk dühét s benyomultak a városba.

Most a császár elvete magától a bíbor öltönyt, a küzdők közé rohant, s harcolva elesett. Gyávaság és gyöngeség, mely oly sok elődjét moeskolá be, az ő nevének tiszta fényét nem homályosítja.

Holttestét csakhamar fölismerték a győzők a lábellen kihivezve volt arany sasról. Lemetsztették fejét, melyet Mohammed egy oszlop tetejére nyilvános szemlére állított ki. De azután a hullát és fejét tisztességesen eltemették.

A ki a lakosság közül le nem mérszáróltatott, rabságba került, melyből csak nagy váltságdíj által lehetett menekülni. Az épületeket és templomokat Mohammed kímélni parancsolta.

A szultán még a bevonulás napján, vérrel borított harezai paripáján a Sophia templomába vágatott; saját kezével összetörte az oltár keresztjét és fölkiáltott: „Csak egy Isten van, s Mohammed az ő prófétája!”

Azután mázolókat küldött a templomba, s a templom festményeit bekenette, mert egy moséban, — a mivé a Sophia-templom kiszemeltetett, nem szabad képeknek lenni; a Korán szigorúan tiltja.

Az új festésre a Korán egyes mondatai irattak, és a hatalmas épület körül 4 karscu minaret emeltetett.

A kereszt helyét engedett a földholdnak, s még ma is ez pompázik Anthemios művének, az Aja Sophiának kupoláján.

Kiss Elek.

Viktor Emánuel a Pantheonban.

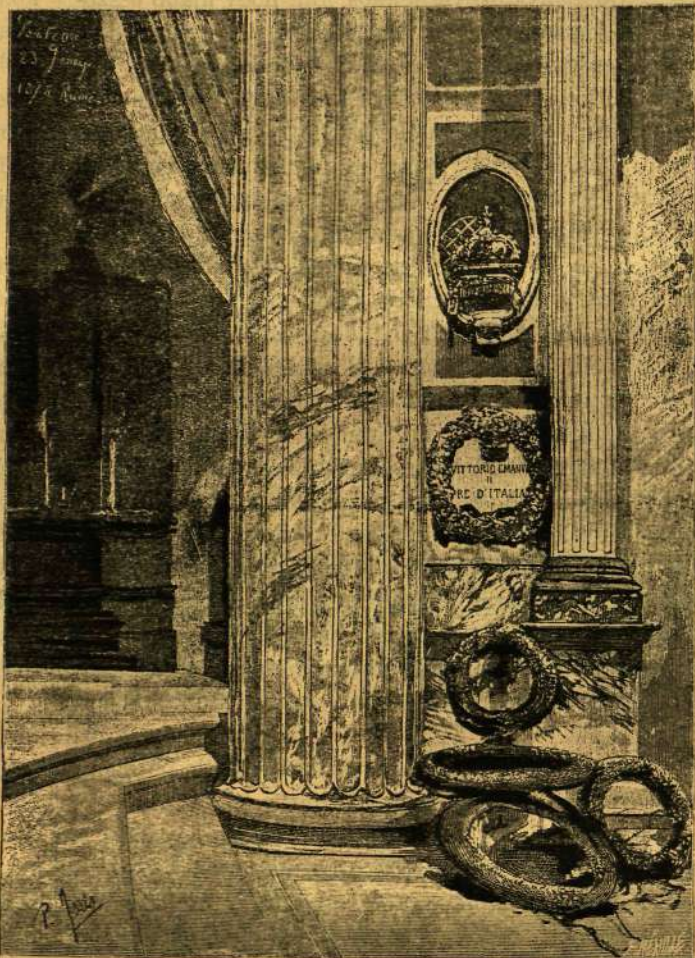
A fülke, melybe Olaszország elhunyt királyának halandó része a Pantheonban elhelyeztetett, az egyház fölöttárá mögött áll, a kőrüsbán oldalt. Alakja kerekded, hat-hét méter átmérőjű.

A templom közepén álló ravatalról ide emelték át a király holttestét még a temetés napjának estején zárt ajtó mögött, csupán a miniszterek, a királyi ház polgári és katonai személyzete, Cialdini tábornok, néhány udvari hölgy, egy osztag vértés és egy század tisztelő gyalog őrség jelenlétében.

Tíz órakor este helyet foglaltak Depretis, Crispi miniszter, Cialdini és Medici tábornok és a király hadsegédei a ravatal alján. A vértések aztán fölhaladva a lépcsőn, leemelték a halotti lepelt, levették a koporsót, hogy átvigyük a sírkápolnába. Elöl haladtak a papok égő viaszgyertyákkal kezükben, aztán következtek a vértések a koporsóval, s végül a többi személyzet. Így kerültek meg a fölöttár, aztán letették a kerekken tolható koporsót egy vashidra, s betolták a sírfülke közepén álló emelvényre. Aztán beszentelték és befalazták a nyílást.

A koporsó előlapján a fölírás volt olvasható:

VITTORIO EMANUELE II.
RE D'ITALIA, FIGLIO DEL
RE CARLO ALBERTO E DI MARIA TERESA
DUCHessa DI TOSCANA
NATO A TORINO IL 14 MARZO 1820
MORTO A ROMA IL 9 GENNAJO 1878.

VIKTOR EMÁNUEL SIRJA A PANTHEONBAN.

A második gyászszertartást a halottért a miniszterium f. február hó 11-ére határozza. Ez alatt folynak a disztési munkálatok a Pantheon belsejében, mely most a közönség elől el van zárva. Kolosszális szobrokat is állítanak a templomban, melyek közül kettő a sírkápolna két oldalán fog állani, s Olaszország két tartományát jelképezni, a mint a király sírja fölött zokognak. A gyászszertartás alatt Cherubini miséjét fogják énekelni, míg a menet Mililotti ez alkalomra szerzett gyászindulójaival teszi meg útját.

Egyveleg.

Az angol királynő trónbeszéde. A trónbeszédet, melyely az angol királynő f. évi január 17-én a parlamentet megnyitotta, 300 hírlapnak s 200 klubnak és hírlapvasó társaságnak táviratozták meg. Soha trónbeszéd iránt még nem volt nagyobb az érdeklődés Angolországban. A beszéd 800 szóból állott s 4¼—8 percet vett igénybe távirati szétküldése a Wheatstone-féle gépeken, míg a Morse-féle nyomtató távirán 17—30 percnyi idő kellett

hozzá. A beszéd Alexandriába (Egyiptom) 34 perc alatt érkezett.

Londoni tűzvészek. A múlt 1877 évben Londonban 1708 oly tűzvész volt, melynél a tüzöltö testület is jelen volt. E számból 106 egyszerű vaklármának bizonyult. Az égések eloltására 14,057,165 gallon, vagyis körülbelül 65,400 tonna vizet használtak föl; 165 ember forgott a tűzvészek alatt életveszélyben, de azok közül csak 29 vesztette életét.

Khinábóli. A menny birodalmát tudvalevőleg a múlt tavaszon hosszantartó szárazság sújtotta, s a következménye rettenetes inség volt. Ugyanakkor iszonyu betegségek is diühögtek Khinában, melyeknek a lakosság ezrei estek áldozatul. Mint Pekingből jelentik, legújabbán a khinai miniszterek összeültek, a fölött tanácskozándók, mily módon engesztelnék ki az isteneket s így megakadályozzák ama csapások ismétlődését. A miniszterek abban állapodtak meg, hogy Kvang-su császár más nevet vegyen föl, miáltal az istenek is természetesen kegyeszeríve volnának elhalasztani mindazon bajokat, melyeket e császár uralkodása alatt szántak Khinának. Még okosabb eljárást követett az ottani kormány az első khinai vasúti vonalhoz.

Mint tudva van, Shanghaiban, melyet a kormány beleegyezésével egy angol társaság épített és adott át a közlekedésnek. A lakosság, miután első idegenkedését leküzdötte, lassanként hozzászólt a vasúthoz, sőt időközben meg is kedvelte. Chiebből érkezett hír szerint most a vonalat a kormány megvette és rá azonnal szétromboltatta. A sinéket fölcsédték, a töltéseket fölásták, úgy hogy ma már alig van nyoma a fontos közlekedési eszköznek. A kormány ezáltal ama konzervatív elvnek kívánt hódolni, mely az országban való újításokat meg nem tűri, s utját kívánja vágni a gyakorlati élet minden vívmányainak.

Moszkvai csoda. A panszláv törökvészek ősi fészkeből, Moszkvából nagyszerű csodának hírt kürtölik szét a világba, s e csodát a bigot muszkák természetesen isteni kijelentésnek tartják, melylyel t. i. a keresztények istene a mostani vérengző háborút helyesli. Ugyanis egy kis tó a Bakolniki parkban félig-meddig befagyott, de olyanformán, hogy a be nem fagyott rész tökéletesen hasonlít szt-András keresztjének alakjához. Természetesen a városi és környékbeli köznép ezenként keresi fel a szent helyet s vallásos kötelességének tartja, hogy a tó partján keresztet vessen magára.

A dinamit a földmívelés szolgálatában. A párisi „Illustration” szerint Ausztriában (de hol?) kísérletet tettek arra nézve, hogy a dinamitot a földmívelésnél hasznosítsák. A hol a szántóföld nagyon köveces, úgy hogy a talajt kellő mélységig nem lehet fölcszántani, a kövecs- vagy sziklarészekbe bizonyos távolságokban 45—55 centiméter mély lyukakat fúrnak s ezekben a réteg vastagságához képest 2—300 gramm dinamitot tesznek. A robbanás a sziklát porrá zúzza oly mélyen, hogy az ekevas kellő mélységig szánthatja fel a talajt. Franciaországban a dinamitot nagy fatörzsek és gyökerek szétzúzására használják.

Uj éjszaksarki expedíciót tervez a „New-York Herald” igazgatója Mr. James Gordon Bennett, ugyanaz, a ki Stanleyt Afrika kikutatására küldte. Bennett, Stanley fényes sikerei által fölbuldítva, vállalkozói szellemét más irányban akarja érvényesíteni, s mint Párisból írják, már vett is egy szilárd tengeri hajót, azonkívül felvadmott az Egyesült-Államok kormányához, kérvény, hogy bizonyos számú tisztnek és matróznak engedélyezze szabad-ságidőt az éjszaksarki expedícióra.

A párisi világtárlat terén a tuniszi, marokkói és japáni épületeknek még csak helyök van kijelölve; Jeddából februárban érkeznek meg az építómesterek és munkások a japáni helyiségek fölépítése végett.

Nagy események ideje.

A történelem néha szünetelni látszik. Mintha megállana folyama, valami hatalmas gáttal feltartoztatva, sorskor évtizedekig áll fordul elő valami nevezetesebb, megrázóbb esemény. Csak a nemzetek anyagi és szellemi ereje végzi egész csendben hangyagunkáját.

De a szünetelés csak látszólagos. A nagy világ-folyam csak erejét gyűjti, s aztán egyszerre gátat szakítva, néha századok világrázó eseményeit szorítja csekély időközbe, s rohan előre romboló hatalmával, alapjában rendítve meg birodalmakat, világrészeket, társadalmi, politikai és egyházi állapotokat, s minden fölállót. Az elemek ereje fölzsabadul.

Olyan időt értünk mi meg az új évvel. Valamint a vihar gyakran csekély, jelentéktelenek látszó kis felhőből kerekedik, azonban vezet be a legnagyobb mértékű politikai viharok egyikét a — szerb háború tavaly. A felhő felmúlt, s villámaival felgyújtotta határainkál kelet világát. Az ottmának vazall államai fölzárdtak sorba, hátukon hozva a török birodalomra a muszkák xerxesi hadát.

Ha egyéb nem történik, csupán elszigetelve a keleti háború, már az is elegendő lett volna arra, hogy a legizgatóbb állapotba ejtse Magyarországot, mely keleti szomszédja jelenlegi sorsában a saját jövődjének látja képét, s remegéssel tekint a mind sötétebbre való láthatár felé, melynek fekete mezőjét egy lángban álló birodalom fénye, s fiainak égre fűcsesent vére festi ijesztő vörösré.

Azonban ez nem volt elég. A végzet nyg akarta, hogy ugyanez időben szakadjanak vállainkra legsúlyosabb belső bajaink. Egy nemzet kenyérkérdése épen most van napirenden, s tudjuk, hogy míg ember lesz az ember, mindig ezt fogja tekinteni legfőbb kérdésének. Alkudozásaink a birodalom másik felével nem bíznak meg elegendő bizalommal, s idebenn magunk között a legeltérőbb nézetek küzdenek egymással elkeseredett harcra. Az országgház gyűlésterme oly viták színhelye, a melyeknél fontosabbak nem fordultak elő alkotmányunk visszacsúszása óta. S mi a kilátás? Az, hogy nincs más választása a nemzetnek, mint egy város alku elfogadása, s a kormány- és parlamenti világ között. Ebben a viharos időben, mely elsöpörhet mindent, a mi nem tart össze szilárdul.

Váltságos egy korszak, melyhez hasonlórt sok századdal kell visszamennünk a történelemben. A világot mozgató minden eszme szüre kerül, örült dühvel kerekedve a boszorkánytáncnak. Császárak szövetsége egy új Lengyelország felkoncolására, vérontó háború, népvándorlás-korabeli nemzetitörő kegyetlenségek, egy habozó Európa, mely nem tudja, mi tanácsosabb: osztozni-e a megejtett prédán, vagy fegyvert emelni, hogy kiragadja a megejtő kezéből, s lehet, hogy három világrészt borítani a lángba? A hatalmak kongresszusa, melyre a tanácskozándóknak, egy angol államférfi mondanása szerint, revolverrel kell megjelenni. Aztán egy fiatal, csak az ímént alakult, egységeire és szabaddá csak nem rég lett ország első alkotmányos királyának halála, mely új kérdéseket vet föl, új kombinációkat kever a bonyolult helyzetbe, — s midőn már a világ intéző urai elvesztették fejüket a nagy zűrzavarban, egy és ugyanazon a napon érkezik meg két oly esemény híre, mely szinte önmagában is a legnevezetesebb világesemény lenne bármely időben, s ma százsorta inkább az:

Konstantinápolyba bevonultak az oroszok.

IX. Pius pápa meghalt.

Villámsapásként éri e két hír a világot. Kelet és nyugat két legnagyobb eseménye az most, melynél nagyobbat nem birt volna felidézni semmiféle emberi képzelet. A föld kulcsa és az ég kulcsa, az emberi nem legnagyobbja, legmíveltebb, uralkodó részének földi és égi üdvé lón egyszerre kérdésessé. A fajok harezsa már maga egy egész khaoszt képes teremteni szerteszét a föld kerekéjén, s a nagy világ-feradalomba most újul erővel kap belé az állam és egyház küzdelme.

Az anyag és szellem minden ereje kiűn lesz a csatatérén, s ha Petőfi éne, megírhatná újra azt a költeményét, melynek czime: „Szörnyű idő!”

Irodalom és művészet.

A magyar hírlapirodalom 1878-ban. Múlt heti kimutatásunkhoz pótléklul a következő lapokat sorozzuk:

1. *Nevelési Szak-Közöny.* (Budapest.) Szerk. Szerdahelyi Adolf; kiadja a „Kisdednevelők orsz. egylete.” VI. évf. Megjelenik havonként kétszer. Ára 4 frt. Ezelőtt „Alapnevelők és Szülők Lapja” címmel jelent meg.

2. *Téli Ujság.* (Makó.) Vallásos irányú olvasmányok a magyar nép számára. Szerk. Csécsi Miklós; kiadja a makói ref. egyház. I. évf. Megjelenik hetenként. Egyes számnak ára 2 kr.

3. *Váci Híradó.* (Vác.) Társadalmi heti közöny. Szerk. Naszluhácz I. évf.

4. *Vas megyei Közöny.* (Szombathely.) Hetilap. A magyar hírlapok és folyóiratok összes száma a fentebbiekkel együtt 285.

Magyar színművek német nyelven. Szigligetitől és Tóth Edétől két magyar színművet adnak elő nem sokára a bécsi Carl színházban. Az egyik Szigligeti Ede „Lelence”, (Das Findelkind) a másik Tóth Edének a német színpadokon máris meghonosult népszínműve „A falu rossza” („Der Dorfump.”) Szóban van, hogy a Burg-színház számára meg néhány szomorujátékot fordítanak le Szigligetitől.

Zichy Mihály nagy festményét. „Erzsébet királyné a Deák Ferencz ravatalánál”, már elszállították Bécsbe, hol a Kunstverein kiállítja. Az óriási kép esomogolása sok bajjal járt. A roppant keretet négy részre szedték szét, a vásznat magát pedig óriási hengerre göngyölve inditák útnak. A bécsi közönség nagy érdeklél vártja Zichy Mihály ez olajfestményét azok után a gyönyörű aquarellejei és crayonrajzai után, melyeket most egy önálló tárlatban oly élvezettel néztek.

A népszínházban e hó 1-én bemutatott új népszínmű: „A csirkefogó” (Lukácsy Sándortól) már el is tűnt a játékréndről két előadás után. Fővárosi életkép volt, oly modorban írva, mint Berg szokta a bécsi életképeket összeállítani, de eseményeiben kusztált, zavaros; fogásaiban elkopott és túlzásában többször visszatartott. Hőse egy csavargó, kinek öntudatos felbuldulásai vannak, de ilyenkor mindig torkon ragadja, a ki megbántotta, s ezért hívőre szokás kisérni. E hűsése alatt pörül jár az a fiatal mosóné, kibe szerelmes, a kit aztán mikor megvetnek az emberek, a csirkefogó veszi el feleségül — nagylelkűsügből. A közönségnek nem tetszett sehogyz az a fővárosi életkép, akármily szépen játszott és énekelte is Soldosné.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia e hó 4-én tartott ülésén Vambéry Armin olvasta föl egyik tanítványának, Pozder Károlynak értekezését a perzsa tájszólásról. Vambérynak már két tanítványa működik sikerrel a keleti nyelvészet terén: dr. Goldzieher a sémi és Bálint Gábor a turáni nyelvekben; a harmadik, Pozder Károly, az iráni nyelvekkel foglalkozik, a keleti nyelvek harmadik nagy ágával és felolvasott értekezése után itélve, nemcsak nagy szorgalmu, de tehetséges nyelvésznek is mutatkozik. Az értekezés az ó-, közép és új perzsa nyelv fejlődését tárgyalja és behatóan fejtegeti a különböző tájszólásokat. Ismertetésébe fölvet 16 költeményt Emir-i Pazevari népköltőtől, 60 más költeményt, 5 hosszabb kötetlen beszédű szöveget és Sadi Gulistanjának elejét. Zichy Antal mint tiszteleti tag székfoglaló értekezést olvasott fel Lessingről. Felolvasás előtt köszönetet mondott megválasztásáért. Értekezésében méltatta Lessing összes működését, hatását a német irodalomra és párhuzamot vont közte és azon magyar írók közt, kik ugyanazon küzdelmet folytatták a német befolyás ellen, melyet Lessing a francia irodalom befolyása ellen folytatott.

A Kisfaludy-társaság most vasárnap tartja évi közgyűlését az akadémiá disztremében. A programnak három nagy érdekű része van: Arany János balladája a „Tetemrehívás”, melyet a koszorús költő egyik legszebb alkotásának mondanak, s Szász Károly fogja szavalni; Gyulán Pál emlékbeszéde Kriza János, a népköltészet e kitünő gyűjtője fölött; továbbá gr. Szécheny Antal tanulmánya Dantéről. A program többi pontjai: Lukácsy Móríc elnöki beszéde, Greguss Ágost titkári jelentése a lefolyt évről, s Beöthy Zoltán másodikikár jelentése az 1877-diki pályázat eredménytelenségéről. Ezért a társaság a kisebb komikai vagy humoros elbeszélő költemény

25 aranyra újra kitűzi, függőben van pedig a magyar regény történetét illető széptani kérdése. A társaság vagyona 53,397 forint, és pedig 35,000 frt magyar földhitelintézeti záloglevél, 15,695 frt kívül fekvő alapítványokban, 2702 frt készpénzben. Van a társaságának 50 belső és 10 külső tagja.

Mi ujság?

A „Vasárnapi Ujság” mai számához egy iv rendkívüli melléklet van csatolva, melynek tartalma következő: IX. Pius pápa halála. (IX. Pius arczképével.) — A pápaválasztás szertartásai (5 képpel.) — A Vatikán (2 képpel.) — A Szent-Péter temploma (2 képpel.) — Az Angyal-vár (képpel.) — A „Vasárnapi Ujság” e számból egyes példányok kiadó-hivatallunkban (egyetem-utca 4 sz., 20 kr-ért rendelhetők meg.

A török menekültek sorsa: az inség és nyomor Konstantinápolyban, s lehetetlen a legmélyebb megindulás nélkül olvasni a földönfutók felől érkező tudósításokat. A török kormány képtelen csak a legelkülöztetlenebb segélylyel is ellátni e tömeget, melyet a menekülés kinszenvedései, a folytonos nélkülözés tizedelnek. Uralkodók tízezer frtot küldetett a szerencsétlenek segélyezésére. Budapest hatóságá pedig ezer frtot szavazott meg. Az indítványt Királyi Pál tette a febr. 6-án tartott közgyűlésen, emlékeztetve hozzá, hogy az 1876-iki budai felhőszakadás által sújtottak segélyezésére a konstantinápolyi lakosság szintén jelentékeny segélyösszeggel járult. Indítványozta továbbá, hogy a főváros a gyűjtésre bizottságot alakítson. Az indítvány egyhangul elfogadtatott, s a gyűjtő bizottság tagjai lettek: Kamermayer Károly főpolgármester, Királyi Pál, Sztupa György, dr. Szabó Alajos, Forgó István, Légrady Károly, Cséry Lajos, Takácsy Miklós, Mendl János, Schweiger Adolf és Iványi Mihály. Ezenkívül Sztupa György képviselő értekezletet hívott össze, mely elhatározta, hogy a fővárosnak török-bazárt fognak rendezni, melyben a tárgyak eladására urhölgyek kéretnek föl, azonkívül hangverseny is rendeznek.

A honvédegyletek központi választmányainak legutóbbi ülésén beérkezett jelentések szerint a honvédelmenház vagyona 1877-ben, a 76-iki állapothoz képest meglehetősen nőtt, de mindazáltal még számitani kell továbbra is az áldozatkészségre. A Maros-Vásárhelyen fölállítandó Bem-szobor ügye is szóba jött. Erre nézve Huszár Adolf szobrászszal kötötték meg a szerződést; a szobor 9 lábnyi magas lesz, a gipsz mintát Huszár oly időben tartozik elküldeni a bécsi ércöntődébe, hogy ott 1879 első negyedére elkészíthessék. Huszár 9000 frtnyi tiszteletdíjat kap a műért.

III. Béla király földi maradványai. A budai Mátyás templom átalakítása alkalmával a fölöttár alatti sírboltban levő holttestek más helyre keletátszállították. Esirboltban 127 halott volt, ezek közt III. Béla király és neje Beatrix. A csontvázakat új koporsókba teszik és egyelőre a Zichy-kápolnában helyezik el, hova azelőtt csak jezsuitákat tettek. Ha az újítási munka be lesz fejezve, a nevezetes személyiségeket ismét a fölöttár alatti sírboltba helyezik, a többieket pedig a temetőbe, miről az elhaltaknak netán létező családait értesíteni fogják.

Szigligeti szülőházát ünnepélyesen jelölik meg márványtáblával Nagy-Váradon, s az ünneplyre (mely márczius 8-án lesz) meghívják a családot, a magyar tudományos akadémiát, Kisfaludy-társaságot, Petőfi-társulatot, a pesti és kolozsvári nemzeti színházat. Az emléktábla költségeire gyűjtést indítottak. Az ünneplyt gyász mise előzi meg a várad-olaszi-i plébánia templomban. A háznl Sal Ferencz polgármester, vagy Rácz Mihály városi jegyző tart emlékbeszédet. A tulajdonképeni ünneply a jogakadémia nagytermében megy végre, hol Rádl Ede ismerteti Szigligeti működését. Mivel az életrajzi adatok ingadoztak a költő születésnapját illetőleg, az olasz-i plébánia anyakönyveiből kikeresették a keresztlevelet. Ez a következő adatokat tartalmaz: a megkeresztelt neve: Josephus Edmundus; törvényes atyja: Alexius Szathmáry; anyja: Catharina Kelemen (Szerepi); lakásuk: Várad-Olaszi; keresztszülők: D. Georgius Udvarnok,

